

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII
CONSILIUL NAȚIONAL PENTRU CURRICULUM

PROGRAME ȘCOLARE CICLUL SUPERIOR AL LICEULUI

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

CLASA A XII-A¹

Aprobat prin ordinul ministrului

Nr. 5959 / 22.12.2006

București, 2006

¹ Se aplică și la clasa a XIII-a, ciclul superior al liceului, filiera tehnologică, ruta progresivă de calificare profesională.

NOTĂ DE PREZENTARE

Pe parcursul ciclului superior al liceului (segment aparținând învățământului postobligatoriu), prin disciplina *limba și literatura română* se urmărește consolidarea competențelor de comunicare ale elevilor, indispensabile în lumea contemporană, pentru orice tip de activitate profesională. O notă specifică acestui ciclu de școlaritate este dezvoltarea competenței culturale a elevilor, ceea ce implică un demers de contextualizare istorică și culturală a fenomenului literar. De asemenea, prin studiul limbii și al literaturii române se urmăresc valori și atitudini care să contribuie la formarea unei personalități autonome a elevilor, capabile de discernământ și de spirit critic, apte să-și argumenteze propriile opțiuni, dotate cu sensibilitate estetică, având conștiința propriei identități culturale și manifestând interes pentru varietatea formelor de expresie artistică și pentru participarea la viața culturală.

Programele școlare pentru ciclul superior al liceului sunt unitare din punctul de vedere al competențelor generale, al setului de valori și atitudini urmărite pentru acest segment de școlaritate, precum și din cel al principiului de organizare a conținuturilor pe durata celor doi ani de studiu. Programa este structurată pe aceleași domenii de conținut incluse în programele pentru clasele a IX-a și a X-a: „Limbă și comunicare” și „Literatură”.

Finalitățile disciplinei se reflectă nemijlocit în **competențele generale** și în setul de **valori și atitudini** enunțate în prezenta programă, din care derivă întreaga structură curriculară: **competențe specifice, conținuturi ale învățării, sugestii metodologice**.

Continuitatea față de programele anterioare de *limba și literatura română* (pentru învățământ primar, gimnazial și ciclul inferior al liceului) este asigurată prin paradigma comunicativ-funcțională a disciplinei. Aceasta presupune studiul integrat al limbii, al comunicării și al literaturii, în vederea consolidării competențelor de comunicare orală și scrisă și a deprinderilor de lectură (capacitatea de a înțelege și interpreta textele, de a fi un cititor competent și autonom, capacitatea de a înțelege dintr-o perspectivă personală viziunea despre lume, despre condiția umană sau despre artă exprimate în textele studiate).

Specificul acestui segment de școlaritate poate fi configurat în trei dimensiuni: în domeniul limbii, familiarizarea cu noile norme lingvistice (așa cum sunt ele recomandate în ediția a II-a a DOOM); în domeniul comunicării, dezvoltarea deprinderilor și competențelor de documentare și argumentare ale elevilor; în domeniul literaturii, formarea competențelor de lectură ale cititorului avizat, capabil să sintetizeze trăsăturile definitorii ale unei epoci culturale / ale unui curent cultural sau literar și capabil să contextualizeze, să încadreze într-un context cultural larg textele studiate, să identifice apropierea dintre un text literar și curentele / doctrinele estetice la care poate fi raportat sau particularitățile care-l individualizează în raport cu acestea. În clasele gimnaziale și în ciclul inferior al liceului, textele literare au fost studiate preponderent din perspectivă structurală. Programele pentru clasele a XI-a și a XII-a sunt structurate pe principiul evoluției fenomenului literar/ cultural. Astfel, programa cuprinde câteva epoci mari, iar fiecare epocă este abordată din perspective diverse. În clasa a XII-a, studiul vizează *Perioada interbelică (exclusiv poezia)* și *Perioada postbelică*.

Trăsăturile programei de *limba și literatura română* pentru clasele a XI-a și a XII-a sunt următoarele:

- urmărirea unui set unitar și coerent de finalități ale studiului disciplinei pe parcursul ciclului superior al liceului, în continuitatea celor anterioare, din gimnaziu și din ciclul inferior al liceului;
- adoptarea unui model didactic coerent, în cadrul căruia să apară evidentă deplasarea accentului de pe simpla achiziționare de cunoștințe pe formarea de competențe și atitudini, cu valențe ulterioare de actualizare și de extindere;
- diversificarea strategiilor, a ofertelor și a situațiilor de învățare și adaptarea acestora la grupul-țintă;
- echilibrarea ponderii acordate în studiu variantei scrise și celei orale;
- îmbinarea echilibrată a proceselor de receptare și de producere a mesajului;
- adoptarea unei perspective consecvent comunicative, conform căreia accentul este pus pe aspectele concrete ale utilizării limbii;
- structurarea conținuturilor din domeniul literaturii conform principiului cronologic, al evoluției fenomenului literar;
- abordarea diferențiată și diversă a epocilor / curenților indicate în programă prin: texte literare pentru studii aprofundate, studii de caz, curente culturale / literare, dezbateri;
- abordarea integrată a domeniilor disciplinei: textul literar studiat sau temele propuse din domeniul literaturii devin nucleu care generează discutarea unor probleme de limbă (fonetică, vocabular, morfologie, sintaxă) sau exersarea / practicarea comunicării (orale și scrise);
- deschidere spre abordările inter- și transdisciplinare.

Potrivit planurilor-cadru de învățământ pentru ciclul superior al liceului, aprobate prin Ordinul ministrului educației și cercetării nr. 5718/ 22.12.2005, la clasa a XII-a, disciplina *limba și literatura română* se regăsește **în trunchiul comun (TC)**, la toate filierele, profilurile și specializările, având alocate **3 ore pe săptămână**.

Următoarele filiere, profiluri și specializări au alocate, în plus, ore de *limba și literatura română* **în curriculumul diferențiat (CD)**, astfel:

- filiera teoretică, profil umanist, specializarea filologie (1 oră/ săptămână);
- filiera vocațională, profil militar (MAI), specializarea științe sociale (1 oră/ săptămână);
- filiera vocațională, profil teologic (cultul romano-catolic de limbă maghiară), specializarea teologie romano-catolică: (1 oră/ săptămână);
- filiera vocațională, profil teologic, specializarea teologie greco-catolică (1 oră/ săptămână);
- filiera vocațională, profil teologic, specializarea teologie adventistă (2 ore/ săptămână).

Prezentă programă școlară propune **două tipuri de curriculum diferențiat**:

- **CD tip A*** – cu accent pe domeniul literatură, ale cărui conținuturi sunt marcate în programă prin asterisc (*): pentru profilul umanist, specializarea filologie;
- **CD tip B**** – cu accent pe domeniul limbă și comunicare, ale cărui conținuturi sunt marcate în programă prin două asteriscuri (**), pentru:
 - filiera vocațională, profil militar (MAI), specializarea științe sociale;
 - filiera vocațională, profil teologic (cultul romano-catolic de limbă maghiară), specializarea *teologie romano-catolică*: (1 oră/ săptămână);
 - filiera vocațională, profil teologic, specializarea *teologie greco-catolică*.

Pentru specializarea *teologie adventistă* (CD – 2 ore/ săptămână), **curriculumul diferențiat va cumula conținuturile din CD tip A* și CD tip B****.

COMPETENȚE GENERALE

1. Utilizarea corectă și adecvată a limbii române în diferite situații de comunicare
2. Comprehensiunea și interpretarea textelor
3. Situirea în context a textelor studiate prin raportare la epocă sau la curente culturale / literare
4. Argumentarea orală sau în scris a unor opinii în diverse situații de comunicare

VALORI ȘI ATITUDINI

- Cultivarea interesului pentru lectură și a plăcerii de a citi, a gustului estetic în domeniul literaturii
- Stimularea gândirii autonome, reflexive și critice în raport cu diversele mesaje receptate
- Formarea unor reprezentări culturale privind evoluția și valorile literaturii române
- Cultivarea unei atitudini pozitive față de comunicare și a încrederii în propriile abilități de comunicare
- Abordarea flexibilă și tolerantă a opiniilor și a argumentelor celorlalți
- Cultivarea unei atitudini pozitive față de limba maternă și recunoașterea rolului acesteia pentru dezvoltarea personală și îmbogățirea orizontului cultural
- Dezvoltarea interesului față de comunicarea interculturală

COMPETENȚE SPECIFICE ȘI CONȚINUTURI ASOCIATE ACESTORA

1. Utilizarea corectă și adecvată a limbii române în diferite situații de comunicare

Competențe specifice	Conținuturi: trunchi comun (TC) și curriculum diferențiat (CD)		
	TC	CD tip A*	CD tip B**
1.1. Aplicarea achizițiilor lingvistice în receptarea mesajelor orale și scrise, cu explicarea rolului acestora în reliefarea mesajului	Achizițiile din clasele anterioare în domeniul limbii și al vocabularului Tipuri de discurs: publicistic și politic	*Deixis, anaforă	**Discurs specific domeniului de specializare (religios, administrativ etc.), studiat în legătură cu o anumită epocă
1.2. Utilizarea achizițiilor lingvistice, cu accent pe aspectele normative, cu explicarea rolului acestora în reliefarea mesajului	Norma literară, variante libere Anacolut, confuzii paronimice, pleonasm și tautologie, cacofonie, adecvare / inadecvare stilistică Punctuația și justificările ei sintactice și stilistice	*Noutăți în conceperea Gramaticii Academiei	**Sintaxa (reluare și sistematizare)
1.3. Folosirea adecvată a strategiilor de comunicare orală în monolog și dialog, în vederea realizării unei comunicări eficiente și personalizate	Ascultare activă, exprimarea opiniei, conversație, dezbateri, monolog informativ și argumentativ, prezentare orală a rezultatului unor documentări Regulile unui dialog / unei polemici civilizate	*Prezentarea operei autorului preferat	**Discurs specific domeniului de specializare
1.4. Utilizarea adecvată a tehnicilor de redactare, în vederea realizării unei comunicări eficiente și personalizate	Etapile redactării unor lucrări precum analiză, comentariu, sinteză, paralelă, eseu structurat și nestructurat	*Scrierea unei prefețe pentru cartea preferată	**Completarea / redactarea unor documente folosite curent în domeniul de specializare

2. Comprehensiunea și interpretarea textelor

Competențe specifice	Conținuturi: trunchi comun (TC) și curriculum diferențiat (CD)		
	TC	CD tip A*	CD tip B**
2.1. Adecvarea strategiilor de lectură la specificul textelor literare studiate, în vederea înțelegerii și interpretării personalizate	Lectură-înțelegere (înțelegerea globală a textului, analiza unor elemente ce pot conduce la înțelegerea textului, anticipări); chei de lectură (titlu, incipit, simbol central, personaje etc.) Texte de bază (poezie, proză, dramaturgie), texte nonliterare (texte de doctrină, texte istorice, filozofice, științifice, eseu literar, memorii etc.) ilustrative pentru studiile de caz	*2 poezii în plus pentru perioada interbelică *2 poezii în plus pentru perioada postbelică	
2.2. Compararea, pe baza unor criterii clar formulate, a unor viziuni despre lume, despre condiția umană sau despre artă reflectate în textele studiate	Viziune despre lume, teme și motive, concepții despre artă Literatură și muzică (limbajul literaturii, limbajul muzicii)	* Fronda în literatura interbelică (studiu de caz)	

Competențe specifice	Conținuturi: trunchi comun (TC) și curriculum diferențiat (CD)		
	TC	CD tip A*	CD tip B**
2.3. Compararea propriei interpretări a textelor studiate cu altele, realizate de colegi sau de critici și istorici literari	Lectură critică (elevii evaluează ceea ce au citit), lectură creativă (elevii extrapolează, formulează interpretări personale, prin raportări la propria sensibilitate, experiență de viață și de lectură)	*Forme ale istoriei și criticii literare (<i>studiu de caz</i>)	

3. Situatrea în context a textelor studiate prin raportare la epocă sau la curente culturale / literare

Competențe specifice	Conținuturi: trunchi comun (TC) și curriculum diferențiat (CD)		
	TC	CD tip A*	CD tip B**
3.1. Analiza relațiilor dintre o operă studiată și contextul cultural în care a apărut aceasta	Curente culturale / literare (modernism, tradiționalism, orientări avangardiste, postmodernism) – context istoric, social-politic, evenimential; trăsături ale curentelor culturale / literare reflectate în textele studiate Diversitate tematică, stilistică și de viziune în poezia interbelică; Literatura aservită ideologiei comuniste; Tipuri de roman în perioada postbelică (<i>studii de caz</i>)	*(1) Dinamica unor specii: jurnalul, memoriile – apariții editoriale după 1990; (2) Tendințe în literatura română actuală (<i>studiu de caz</i> la alegere)	
3.2. Integrarea cunoștințelor privind limba și literatura română într-o viziune coerentă asupra culturii românești	Perioada interbelică (poezia); perioada postbelică (poezia, romanul, dramaturgia) Curente culturale / literare	*Prezentarea unor cărți de istoria literaturii române	
3.3. Analiza unor conexiuni între literatura română și cea universală	Curente culturale / literare românești în context universal Identitate culturală în context european (<i>dezbateri</i>)	*Texte din literatura universală	
3.4. Selectarea unor tehnici adecvate de documentare și cercetare a unei teme	Fișe de lucru, materiale documentare asupra unei epoci, a unui curent literar, sinopsis privind dinamica fenomenului literar / cultural în diferite epoci, surse de documentare (inclusiv internetul)		**Surse de documentare în specializarea urmată

4. Argumentarea orală sau în scris a unor opinii în diverse situații de comunicare

Competențe specifice	Conținuturi: trunchi comun (TC) și curriculum diferențiat (CD)		
	TC	CD tip A*	CD tip B**
4.1. Adecvarea tehnicilor și strategiilor argumentative la situații de comunicare diverse (scrise sau orale)	Dezbateri în spațiul public și în spațiul privat Eseu argumentativ	*,** Raționamente specifice pentru domeniile de specializare	
4.2. Compararea și evaluarea unor argumente diferite, pentru a formula unor judecăți proprii	Interpretări și judecăți de valoare exprimate în critica și în istoria literară		

RECOMANDĂRI PRIVIND CONȚINUTURILE ÎNVĂȚĂRII

A. Conținuturi din domeniul literaturii

PERIOADA INTERBELICĂ: POEZIA

- Se vor studia minimum **4 texte de bază** + ***2 texte**

Pentru poezia interbelică, se vor alege texte din opera următorilor autori: George Bacovia, Tudor Arghezi, Lucian Blaga, Ion Barbu.

- *Studiu de caz:** *Fronța în literatura interbelică*

Pentru realizarea studiului de caz se pot folosi:

- texte poetice, fragmente de proză contestatară, manifeste literare aparținând unor autori precum: Tristan Tzara, Geo Bogza, Ion Vinea, Ilarie Voronca, Eugen Ionescu (*Nu*), N. Steinhart (*În genul... tinerilor*) ș.a.;
- antologii recomandate: *Antologia literaturii române de avangardă* de Sașa Pană; *Poezia românească de avangardă* de Gabriela Duda; *Avangarda literară românească* de Marin Mincu; *Avangarda artistică a secolului XX* de Mario de Michelli etc.

- Curenți culturale / literare: modernism vs. tradiționalism**

Pentru realizarea unei prezentări sintetice a acestei teme se pot folosi:

- texte din poezii studiate sau din opera altor poeți interbelici: Al. Philippide, B. Fundoianu, Adrian Maniu, Ion Pillat, Vasile Voiculescu, Aron Cotruș ș.a.;
- fragmente din texte de doctrină sau studii legate de temă aparținând unor istorici, ideologi, esești, filozofi, critici și istorici literari interbelici sau contemporani: E. Lovinescu (*Istoria civilizației române moderne, Istoria literaturii române contemporane*), Ștefan Zeletin (*Neoliberalismul*), G. Călinescu (*Tipul firesc de roman*), Pompiliu Constantinescu (*Tradiționalism sau modernism?*), N. Iorga (*Literatura pe care o cere vremea, Tradiție și inovație în artă*), Nichifor Crainic (*Sensul tradiției*), Lucian Blaga (*Revolta fondului nostru nelatin*), Z. Ornea (*Tradiționalism și modernitate în deceniul al treilea*), Ov. S. Crohmălniceanu (*Literatura română între cele două războaie mondiale*, vol. I), D. Micu (*Gândirea și gândirismul*), Adrian Marino (*Modern, modernism, modernitate*), Nicolae Manolescu, *Despre poezie*, Matei Călinescu (*Conceptul modern de poezie, Cinci fețe ale modernității*), Gh. Crăciun, *Aisbergul poeziei moderne*, Ion Bogdan Lefter, *Recapitularea modernității* ș.a.

- Curenți culturale / literare: orientări avangardiste** (prezentare sintetică a avangardei, cu accent pe specificul avangardei românești)

Pentru realizarea unei prezentări sintetice a acestei teme se pot folosi:

- texte literare și manifeste avangardiste aparținând unor autori precum: Tristan Tzara, Geo Bogza, Ion Vinea, Ilarie Voronca ș.a.;
- antologii recomandate: *Antologia literaturii române de avangardă* de Sașa Pană; *Poezia românească de avangardă* de Gabriela Duda; *Avangarda literară românească* de Marin Mincu; *Avangarda artistică a secolului XX* de Mario de Michelli etc.;
- studii dedicate temei (de exemplu, Ion Pop, *Avangarda în literatura română*; Adrian Marino, *Dicționar de idei literare* – cap. *Avangarda* etc.).

- Studiu de caz:** *Diversitate tematică, stilistică și de viziune în poezia interbelică*

Pentru realizarea studiului de caz se pot folosi:

- selecții din texte literare ale poezilor interbelici studiate;
- istorii literare, eseuri și studii dedicate temei (de exemplu, Ov. S. Crohmălniceanu, *op. cit.*; N. Manolescu, *op. cit.*; Mircea Scarlat, *Istoria poeziei românești*, vol. III; etc.).

◦ **Dezbateri:** *Identitate culturală în context european*

Pentru realizarea dezbaterii, se pot folosi surse precum:

- texte aparținând unor autori precum: E. Lovinescu (*Istoria civilizației române moderne*), G. Călinescu (cap. *Specificul național din Istoria literaturii române de la origini până în prezent*), Camil Petrescu (*Sufletul național*), Mihail Ralea (*Europeism și tradiționalism*), Liviu Rebreanu (*Specificul național, postulat al diferențierii*), Petre Pandrea (*Specific național și moment istoric*), Emil Cioran (*Schimbarea la față a României*), Mircea Vulcănescu (*Dimensiunea religioasă a existenței*), Lucian Blaga (*Spațiul mioritic*), Mircea Eliade (articole legate de temă din vol. *Profetism românesc*, 1990), Constantin Noica (*Sentimentul românesc al ființei*), Mircea Martin (*G. Călinescu și complexele literaturii române*), Adrian Marino (*Pentru Europa*), Sorin Alexandrescu (*Paradoxul român*), Ioana Pârvulescu (*Întoarcere în Bucureștiul interbelic*) sau autori străini care au scris despre România interbelică (Paul Morand, *București*) ș.a.;
- antologii recomandate: *Dreptul la memorie* (vol. III-IV), de Iordan Chimet; *Atitudini și polemici în presa literară interbelică* (Universitatea din București, 1984) etc.;
- CD-uri despre Bucureștiul interbelic, albume de epocă, albume de artă etc.

PERIOADA POSTBELICĂ

◦ **Studiu de caz:** *Literatura aservită ideologiei comuniste*

Pentru realizarea studiului de caz, se pot folosi:

- selecții din texte literare ilustrative aparținând unor autori precum: A. Toma, Dan Deșliu, Mihai Beniuc, Victor Tulbure ș.a.;
- antologii recomandate: *Poezia unei religii politice* de Eugen Negrici; *Sub zodia proletcultismului. Dialectica puterii* de Marin Nițescu etc.;
- studii: Eugen Negrici, *Literatura română sub comunism*; Sanda Codoș, *Literatura între revoluție și reacțiune*; Ana Selejan, *Trădarea intelectualilor, Reeducare și prigoană*; Alexandru Mușina, *Sinapse* etc.

◦ **Texte de bază: 2 romane** (1 roman scris în perioada 1960-1980 și 1 roman scris după 1980, cu focalizare diferită: tematică, tipologică etc.), **1 piesă de teatru și 4 poezii** (poeziile selectate pot aparține unor autori postbelici reprezentativi, din una sau mai multe generații afirmate în această perioadă: de ex., generația războiului, generația '60, generația '70, generația '80) + ***2 poezii**.

Pentru alegerea romanelor, puteți recurge la texte din opera unor autori precum: Marin Preda, Alexandru Ivasiuc, Augustin Buzura, Nicolae Breban, Ștefan Bănuțescu, Fănuș Neagu, Radu Petrescu, Mircea Horia Simionescu, Sorin Titel, I. D. Sârbu, Gabriela Adameșteanu, Mircea Nedelciu, Mircea Cărtărescu, Ioan Groșan, Gheorghe Crăciun ș.a.

Pentru alegerea piesei de teatru, puteți să vă orientați spre texte aparținând unor autori precum: Marin Sorescu, Teodor Mazilu, Eugen Ionescu, Matei Vișniec ș.a.

Pentru alegerea poeziilor, veți putea folosi texte din opera unor autori precum: Ștefan Augustin Doinaș, Radu Stanca, Geo Dumitrescu, Ion Caraion, Gellu Naum, Gherasim Luca, A. E. Baconski, Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Ana Blandiana, Ileana Mălăncioiu, Leonid Dimov, Mircea Ivănescu, Mircea Dinescu, Emil Brumaru, Mircea Cărtărescu, Alexandru Mușina, Simona Popescu ș.a.

◦ **Studiu de caz:** *Tipuri de roman în perioada postbelică*

Pentru realizarea studiului de caz se pot folosi:

- trimiteri la romane postbelice studiate pe parcursul liceului;
- istorii literare, eseuri și studii dedicate temei (de exemplu: N. Manolescu, *Literatura română postbelică*, vol. II, *Arca lui Noe. Eseu despre romanul românesc*, vol. II și III; Eugen Simion, *Scriitori români de azi*; Eugen Negrici, *Literatura română sub comunism*, vol. I etc.).

◦ **Curențe culturale / literare: postmodernismul**

Pentru realizarea unei prezentări sintetice a acestei teme se pot folosi:

- trimiteri la texte literare de poezie, proză sau dramaturgie aparținând unor scriitori din generațiile '80, '90, 2000;
- studii teoretice despre postmodernism: de exemplu, *Postmodernismul românesc* de Mircea Cărtărescu; *Postmodernism. Din istoria unei „bătălii” culturale* de Ion Bogdan-Lefter; *Istoria tragică & grotescă a întunecatului deceniu nouă* de Radu G. Țeposu; *Trafic de frontieră. Proza generației '80*; *Ochiul bifurcat, limba sașie* de Adrian Oțoiu; *Literatură și subversivitate. Descriere și narațiune în proza postmodernă românească* de Carmen Mușat; *Direcția '80 în poezia română* de Andrei Bodiș etc.;
- antologii recomandate: *Caiete critice*, nr. 1-2, 1986 (volum dedicat postmodernismului); *Competiția continuă. Generația '80 în texte teoretice* de G. Crăciun; *Antologia poeziei generației '80* de Alexandru Mușina; *Caiete critice*, nr. 2-3, 2005 (volum dedicat generației 2000); *Poezia română actuală* (vol. I-III) de Marin Mincu etc.

◦ ***Studiu de caz. Se va alege una dintre următoarele două teme propuse: (1) Dinamica unor specii: jurnalul, memoriile - apariții editoriale după 1990, (2) Tendințe în literatura română actuală**

Pentru realizarea studiului de caz *Dinamica unor specii: jurnalul, memoriile - apariții editoriale după 1990* se pot folosi:

- memorii și jurnale scrise de autori precum: Mihail Sebastian, Mircea Eliade, N. Steinhart, I. D. Sârbu, Ion Ioanid, Radu Petrescu, Alice Voinescu, Jeni Acerian, Monica Lovinescu, Ioana Em. Petrescu, Mircea Cărtărescu ș.a.;
- eseuri și studii dedicate temei (de exemplu: *Ficțiunea jurnalului intim* de Eugen Simion, *Literatura română în postceaușism*, vol. I, de Dan C. Mihăilescu etc.).

Pentru realizarea studiului de caz *Tendințe în literatura română actuală* se pot folosi trimiteri la texte din literatura actuală care să reflecte unele fenomene precum: „bătălii” între generații și între curențe literare, revizui critice, mutații diverse în câmpul literar și cultural etc.

◦ ***Studiu de caz: Forme ale istoriei și criticii literare**

Pentru realizarea studiului de caz se pot folosi:

- texte care să ilustreze specii precum: istoria literară, monografia, eseu, studiul critic, cronică literară, recenzie etc. ;
- autori recomandați: Titu Maiorescu, E. Lovinescu, G. Călinescu, Tudor Vianu, Mihail Ralea, Pompiliu Constantinescu, Șerban Cioculescu, Nicolae Manolescu, Eugen Simion, Paul Cornea, Ov. S. Crohmălniceanu, Eugen Negrici, Mihai Zamfir, Mircea Martin, Mircea Zăciu, Ion Pop, Radu G. Țeposu, Ion Bogdan Lefter ș.a.

Numărul minim de texte de bază care vor fi studiate în clasa a XII-a este următorul: 8 texte de poezie, 2 romane și 1 piesă de teatru. Se vor realiza, de asemenea, 3 studii de caz, 3 prezentări ale unor curențe culturale / literare și 1 dezbatere. La specializarea filologie, se vor studia în plus *4 texte de poezie și se vor realiza încă *3 studii de caz.

Notă. Pe parcursul liceului, elevii vor studia cel puțin un text aparținând următorilor autori: Mihai Eminescu, Ion Creangă, I. L. Caragiale, Titu Maiorescu, Ioan Slavici, G. Bacovia, Lucian Blaga, Tudor Arghezi, Ion Barbu, Mihail Sadoveanu, Liviu Rebreanu, Camil Petrescu, G. Călinescu, E. Lovinescu, Marin Preda, Nichita Stănescu, Marin Sorescu.

B. Conținuturi din domeniul limbă și comunicare

Se vor avea în vedere aspectele normative și funcționale ale studiului limbii:

- norma literară – aspecte evolutive; variante literare libere;
- exprimare corectă și nuanțată: evitarea anacolutului, a confuziilor paronimice, a pleonasmului și tautologiei, a cacofoniei; adecvare / inadecvare stilistică;
- punctuația și justificările ei sintactice și stilistice.

De asemenea, se vor actualiza achizițiile anterioare ce pot sprijini demersul de înțelegere și interpretare a textelor literare studiate:

- denotație și conotație; sensurile cuvintelor în context;
- figuri de stil și procedee de expresivitate;
- ** sintaxă (recapitularea și sistematizarea achizițiilor din gimnaziu).

Ca elemente noi de conținut, pentru **CD tip A**, se recomandă:

- *deixis, *anaforă;
- *noutăți în conceperea Gramaticii Academiei.

Se vor actualiza, în contexte noi, următoarele achiziții din domeniul comunicării orale și scrise:

- tehnici de documentare pentru realizarea investigațiilor, a proiectelor având ca obiect studii de caz sau dezbateri;
- eseul structurat și eseul liber – etape ale redactării;
- argumentare;
- *prezentarea operei autorului preferat, *scrierea unei prefețe pentru cartea preferată;
- **limbaje de specialitate.

Se vor aborda, ca elemente noi de conținut, următoarele:

- dezbateri în spațiul public și în spațiul privat;
- regulile unui dialog / unei polemici civilizate;
- tipuri de discurs: publicistic, politic.

SUGESTII METODOLOGICE

Orientarea studiului către elev. Profesorii vor lua ca reper nevoile reale ale elevilor, adaptându-și demersurile didactice în funcție de acestea. Finalitățile disciplinei se realizează eficient prin centrarea pe procesul învățării, pe activitatea elevului. De aici decurge necesitatea de a pune **accent pe activitățile didactice de tip formativ și performativ, care presupun implicare și interacțiune în rezolvarea unor sarcini de învățare concrete.** În activitatea la clasă, profesorii vor respecta programa școlară și vor folosi manualele ca instrumente de lucru flexibile și adaptabile nevoilor concrete ale grupului de elevi cu care lucrează.

Caracterul funcțional, practic, aplicativ al predării-învățării. Având în vedere că programa are la bază competențe generale și specifice, conținuturile trebuie înțelese ca mijloace de realizare a finalităților disciplinei. În ceea ce privește producerea de mesaje scrise și orale se vizează competențe procedurale care să poată fi exersate pornind de la textele literare studiate sau în realizarea studiilor de caz și a dezbaterilor propuse de programă. Problemele de limbă vor fi abordate în directă legătură cu textele studiate, astfel încât elevii să înțeleagă rolul acestora în comunicare. În același timp, se va urmări felul în care elevii integrează în mod corect și adecvat achizițiile lingvistice în propria exprimare, orală și scrisă. Pentru sugestii și exemple de activități de învățare, se va consulta volumul *Ghid metodologic. Aria curriculară Limbă și comunicare, liceu*, București, Editura Aramis, 2002, elaborat de Consiliul Național pentru Curriculum.

Diversificarea metodelor și instrumentelor de evaluare. O eficiență sporită a învățării poate fi asigurată prin diversificarea tipurilor de evaluare aplicate în procesul didactic. Este recomandabil ca profesorii să folosească în mod adecvat scopurile educaționale toate tipurile de evaluare: inițială, continuă și sumativă, evaluare de proces, de produs și de progres. De asemenea, pentru a-i motiva pe elevi, se vor folosi metode și instrumente complementare de evaluare: observarea sistematică a comportamentului elevilor, portofoliul, autoevaluarea. Pentru realizarea studiilor de caz se vor folosi investigația și proiectul ca metode complementare de evaluare. Pentru exemple și sugestii, se va consulta volumul *Ghid de evaluare. Limba și literatura română*, București, Editura Aramis, 2001, elaborat de Serviciul Național de Evaluare și Examinare.

Există riscul ca unii profesori să abordeze într-un mod preponderent tradițional aspectele legate de istoria literaturii române și de contextul socio-istoric, cultural sau evenimențial al unor momente importante ale acesteia. Tocmai de aceea, programa impune realizarea unor studii de caz și a unor dezbateri care, alături de studiul aprofundat al textului, trebuie să constituie activități care să-i implice pe elevi în propria învățare. Parcursul istoric al literaturii implică, pe lângă cunoașterea unor repere ale fenomenului cultural românesc sau formarea unei imagini de ansamblu asupra acestuia, și exersarea gândirii critice și autonome a elevilor, dezvoltarea competențelor de comunicare și de lectură pe marginea textelor sau curenților studiate. Prezentăm în continuare felul în care ar trebui să se desfășoare diferitele activități didactice prevăzute în programă.

Studiu de caz – presupune o etapă pregătitoare, în care elevii primesc bibliografie, sugestii pentru dezvoltarea temei sau sarcini de lucru concrete pentru explorarea temei; după o documentare prealabilă, elevii vor realiza o prezentare generală a temei, cu inserarea unor fragmente din texte ilustrative. Studiul de caz se poate realiza prin investigație sau prin proiecte elaborate de grupe de 4-6 elevi (1-2 grupe pentru fiecare studiu de caz). Studiile de caz vor fi repartizate grupelor încă de la începutul anului școlar, astfel încât o grupă să aibă un singur studiu de caz. Fiecare prezentare va fi urmată de discuții cu toată clasa, în care colegii pot cere lămuriri, pot comenta aspectele care li s-au părut interesante și pot evalua activitatea grupelor. La rândul său, profesorul va evalua activitatea fiecărei grupe și va nota elevii.

Dezbateri – presupune indicarea, de către profesor, a coordonatelor discuției și a unei bibliografii minimale. Dezbateri se realizează în clasă, cu participarea a câte două echipe (echipa afirmatoare și echipa negatoare). Profesorii și elevii sunt deja familiarizați cu dezbateri, din clasele a X-a și a XI-a. Sugerăm ca dezbateri să fie urmată de un exercițiu de reflecție al fiecărui elev, concretizat în realizarea unui eseu pe tema dezbaterii realizate în clasă. Această modalitate de a încheia o dezbateri are în vedere ca elevii să-și clarifice ideile puse în discuție și să-și poată formula un punct de vedere propriu pornind de la informațiile culese, de la argumentele și contraargumentele valorificate în cadrul dezbaterii.

Abordarea textelor de bază – presupune combinarea perspectivelor hermeneutice și a celei contextuale. Recomandăm ca activitățile de învățare să se bazeze pe lucrul cu textul și să fie orientate înspre consolidarea deprinderilor de lectură, cu un accent pus pe ce înțeleg elevii din textul citit și pe felul în care interpretează și argumentează aceștia semnificațiile unui text în funcție de cele două perspective.